

ՕՐԱԳԻՐ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԲՆԱԿԱՆ

ԳԻՏԵԼԵԱՑ

ԺԳ. ՏԱՐԻ. ԹԻԻ 22.

1855

ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 15.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ Ք

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոռայոյ քանաստեղծը :

Նիկողայոս Պուլալոյ Տէրէօ՝ ծէ դա
րուն Վաղղիոյ երեւելագոյն մատենա-
գիրներէն մէկն է և ինչուան հիմա ալ
մեծ անուն ունի : Ենաւ 1636 տարւոյն
նոյեմբերի 16 Վրօն գեղին մէջ, թէ-
պէտ և ոմանք ալ կ'ըսեն թէ Րարիզ
է իրեն հայրենիքը : Հայրը Րարիզու
խորհրդարանին դիւանադպիր էր . իսկ
մայրը դեռ ինքը մէկ տարեկան հազիւ
եղած ատենը՝ մեռաւ : Պզտիկուց զար-
մանալի տղայ մը չէր երեւար , և իրեն
լուրջ ու լուռ կերպովը կը կարծուէր թէ

ատենօք անմիտ ու հանդարտ մարդ մը
պիտի ըլլայ . անանկ որ հայրը իրեն
մէկալ որդւոցը հետ բաղդատելով զՆի-
կողայոս՝ “Նիկայ լաւ տղայ մըն է , կ'ը-
սէր , մարդու վրայ չար պիտի չխօսի” :
Բայց ամէն հանճար մէկէն ՚ի մէկ չը-
բացուիր . ընդ հակառակն շատ անգամ
պզտիկուց զարմանալի տղայ սեպուող-
ները՝ ետքը սովորական մարդիկներ
դուրս կ'ելլեն : Տէրէօ Րքուրի դը-
պրոցին մէջ ըրաւ իր նախնական կըր-
թութիւնները . բայց միզարգելութե

պատճառաւ անկէց ելլելով, երբոր հիւանդութիւնը անցաւ՝ Պօլէի դպրոցը մտաւ . հոն իր վարժապետը, որ Սէվէն կ'ըսուէր, շուտով ճանցաւ թէ Պուալոյ բանաստեղծութեան մեծ յարմարութիւն ունի : Պուալոյ ասկէց սիրտ առնելով ու ինքիւրեն իր բնութեանը մէջ ալ վառվռուն ոգի մը զգալով՝ ինքզինքը բանաստեղծութիւն ու վիպասանութիւն կարգալու տուաւ, և հոն դպրոցին մէջ ողբերգութիւն մը սկսաւ շինել : Բայց Պուալոյի ազգատոհմը իր այս փափաքին չհաւնեցան, ու չէին ուզեր որ բանաստեղծութեան ետեւէ ըլլայ . ուստի բռնադատեցին որ օրէնք սորվի, և փաստաբան ալ ըրին զինքը 1636 տարւոյն գեկտեմբերի 4^{ին} : Պուալոյ այն աստիճանի յարմար չէր փաստաբանութեան ու անանկ ընդդիմութիւն մը կը զգար սրտէն, որ շատ չտեւեց հանեցին զինքը այս արուեստէն, և Սորպոն դրին որ աստուածաբանութիւն սորվի ու եկեղեցական վիճակ ունենայ . բայց Պուալոյ այն կոչումը չունենալով՝ անկէց ալ ետ կեցաւ . և հայրը մեռնելէն ետքը՝ ալ տէր ըլլալով իր վիճակին որոշմանը, բոլորովին բանաստեղծութեան ետեւէ եղաւ :

Իր պատանեկութեանն ատեն կարգացած բանաստեղծներուն մէջ՝ աւելի երգիծաբաններուն հետ սիրտը կապուած էր ու անոնք կ'ախորժէր . ետքը ժամանակաւ Ֆիւրդիէր կծուախօս գրականին հետ ալ բարեկամանալով՝ իր միտքը աւելի հաստատուեցաւ բանաստեղծութեան այս մասին : Բայց մէկ կողմանէ նայելով՝ հարկաւոր էր այն ատեն որ քաջ երգիծաբան մը ելլէր գրականութեան մէջ, և յիշաւ այսպիսին Լուդովիկոս Ժ. Դ^{ին} դարուն մատենագրութեանը բարերար կրնար սեպուիլ . որովհետեւ թէպէտ Վոռնէյլի գեղեցիկ ողբերգութիւններն ու Սոլիէրի կատակերգութիւնները ծափահարութիւններով կը գովուէին, բայց Շաբլէնի և իրեն նմաններուն պէս խեղճ բանաստեղծներն ալ գեռ մեծ անուն ունէին գրականութեան մէջ ու

մեծ ազդեցութիւն կ'ընէին : Պուալոյի պէս երիտասարդ բանաստեղծ մը, որ ընտիր ու բարակ ախորժակ, սուր ըմբռնողութիւն, ու վերջի աստիճանի սառտիկ ատելութիւն մը ունէր անմիտներու, կարելի բան էր որ հանդարտ կենար ու բարկութեամբ չկծէր այսպիսի հակառակորդները . ուստի 1666^{ին} հատորիկ մը երգիծաբանութիւններ տպեց, որոնք կարծես թէ նոր դար մը սկսել տուին բանաստեղծութեան մէջ : Բայց երգիծաբանութիւններուն մէջ զարմանալի է պատճառաբանութեան ուժը, որ Պուալոյի գրուածքներուն մասնաւոր յատկութիւն է, և զորով կ'աւելնէր ճարտարութեամբ դուրս ցատքեցրնելը . իսկ լեզուին կողմանէ՝ բառերու ճիշդ ընտրութիւն կ'ընէ և անոնք այնպէս մը կը շարէ՝ որ մասնաւոր ուժ կ'առնեն, այնպիսի ներդաշնակութեամբ մը կը խօսի՝ որ իր բանաստեղծութեան ամէն մէկ տողերը անով գեղեցկացած են, վերջապէս կատարեալ բանաստեղծական լեզուի մը ամէն հարկաւոր եղած ձիրքերը կը փայլի իրեն վրայ : Բայց կատարելութիւնները իրեն ուրիշ բանաստեղծութիւններուն մէջ ալ կը ցոլան, սակայն երբեմն Պուալոյ ասոնք չափէն դուրս ալ կը տանի : Երգիծաբանութիւններուն պատճառաւ Պուալոյի դէմ բազմաթիւ ու ոխերիմ թշնամիներ ելան, ինչպէս որ սովորական բան է աշխարհքիս մէջ, մասնաւոր հասարակաց օգտին համար աշխատողներուն . բայց միանգամայն այնպիսի զօրաւոր պաշտպաններ ու հաւնողներ ալ ունեցաւ, որ իր թշնամիներէն շատ վեր էին : Իր այս եօթը առաջին երգիծաբանութիւնները մէկէն անանկ ազդեցութիւն ըրին, որ ամէն ընտիր ախորժակ ունեցողները՝ Պուալոյի ցուցուցած ճամբան բռնել սկսան ու այն կերպով մատենագրել : Բոննց մէջ ամենէն առաջ Զովհաննէս Ռասին՝ հան-

1 Յովհաննէս Ռասին մեծ ողբերգակին վարքն ու իր ողբերգութիւնները ծանօթացուցած ենք ուրիշ անգամ բանասէր ընթերցողաց . Հո . Ժ . երես 138 :

դիտացաւ, որ այս երգիծաբանութեանց տպուկէն տարի մը ետքը, այսինքն 1667ին, իր Աղէսաւոր ողբերգութիւնը ձեւացրնել տուաւ. այս ողբերգութիւնը իր առաջին թեթիւ ողբերգութեան լաւագոյն էր, և կ'իմացուէր թէ իր վրան փոփոխութիւն եղեր է: Բայց Ռասին դեռ շատ պիտի օգտուէր Պուալտի խորհուրդներէն ու գրաւորական դատաստաններէն, ինչպէս որ ետքը յայտնի եղաւ. այս երկու մեծ բանաստեղծները այնպիսի հաստատուն բարեկամութեամբ մը կապուեցան իրարու հետ, որ Ռասին իր մահուան անկողնէն առանկ կ'ըսէր Պուալտի. « Ես է իմ մխիթարութիւնս, որ քու աչքիդ առջև կը մեռնիմ », ուստի այսպէս իրարու հետ սրտակից եղած իրարմէ լոյս կ'առնէին, զիրար կը խրախուսէին, փոփոխակի մէկմէկ կը մխիթարէին, և իրենց նախանձորդ երկրորդական գրականներուն ըրած հակառակորդութիւններուն մէկտեղ դէմ կը կենային: Ռասին տեսնելով իր Գոթոդէա ողբերգութեան վար իյնալը և անոր դէմ ելած այնչափ հակառակորդները, ինքն ալ սկսաւ միտքը դնել թէ խաբուեր է այս անգամ. բայց Պուալտը դարձաւ քաջալերեց զինքը ու այս նշանաւոր խօսքերն ըսաւ, զորոնք ետքը հասարակաց կարծիքը ինչուան հիմա հաստատեց, և որոնք Պուալտի քաջ ըմբռնողութիւնը կը ցուցնեն. « Գոթոդէա քու առաջին գործքդ է. ես գիտեմ, հասարակաց կարծիքը պիտի փոխուի », Ես բարեկամութեան կապը, ինչպէս ըսինք, ինչուան 'ի մահ շարունակեց իրենց մէջ, և այս երկու մեծ բանաստեղծներուն միութիւնը շատ օգուտ ու ազդեցութիւն ըրաւ Վաղդիոյ գրականութեան. սակայն աւելի զարմանալին այն է՝ որ բնաւորութեամբ ամենաին իրարու չէին նմաներ, մանաւանդ թէ շատ քիչ բնաւորութիւններ կը գտնուին՝ որ Պուալտի ու Ռասինի պէս իրարու հակառակ ըլլան. բայց իրենց ազնիւ սրտովը մէկմէկու նման էին, և իրենց իրարու ցուցուցած նե-

րողամտութիւնը ամէն բան կը միաբանեցրնէր:

Ես իրարմէ տարբերութիւննին մասնաւորապէս արքունեաց մէջ շատ յայտնի կ'ըլլար ու սաստիկ դուրս կը ցատէր: Պուալտը բնութեամբ չկարենալով լռել կամ կեղծել իր կարծիքը՝ խիստ ու կծու կերպով Սգարրոն բանաստեղծին վրայ կը խօսէր Սէնդրոն տիկնոջ առջև ալ (որուն հետ ատենօք ամուսնացած էր Սգարրոն՝ երբոր Սէնդրոն որք էր ու աղքատ). Ռասին շփոթած ու դողալով՝ դուրս ելելու ատեն կ'ըսէր Պուալտի. « Ես այսպէսով հետդ չեմ կրնար արքունեաց առջև երևնալ », Պուալտը կը զիջանէր որ սխալէր է. բայց դարձեալ առաջին առթիւն՝ մէկէն նոյն պակասութեանը մէջ կ'իյնար: Եւ դովիկոս Ժ. Գ. ալ ազատ չէր իր համարձակախօսութիւններէն, բայց Պուալտը անոր հետ խօսելու ատեն՝ անկեղծութեանը հետ վայելուչ դարձուածք մըն ալ կ'ընէր, որ ծիծաղ կը շարժէր ու ախորժելի կ'անցնէր. Եւ դովիկոս անգամ մը իր մէկ շինած ոտանաւորը ցուցուց Պուալտի ու կարծիքն հարցուց. Պուալտը լաւ մը լսէն ետքը՝ դարձաւ ըսաւ իրեն. « Տէր իմ, քեզի համար անկարելի բան չկայ. ու զեր ես գէշ ոտանաւոր չիմել, և իրաւընէ կատարելապէս յաջողեր ես », Եւ Ֆէյլեատ մարաշախտ դուքսը Եւրոպալ բանաստեղծին մէկ պզտիկ ոտանաւորին վրայ մեծամեծ գովեստներ կը խօսէր, և իր մտածութիւնը հաստատելու համար՝ կ'ըսէր թէ թագաւորն ու իրեն անդրանիկ աղջիկն ալ այս կարծիքն ունին անոր վրայ. Պուալտը չկրցաւ համբերել ասոր, ու պատասխանը տուաւ. « Թագաւորը՝ քաղաքներ առնելու մէջ զարմանալի է. իր աղջիկը՝ ամենայն կերպով կ'իրթ իշխանուհի մըն է. բայց կարծեմ որ բանաստեղծութեան կողմանէ ես անոնցմէ քիչ մը աւելի կը հասկընամ », Եւ քսընէղացաւ Պուալտի այս համարձակութեւր վրայ ու թագաւորին ականջը հասուցայն խօսքը. բայց Եւ դովիկոս ըսաւ ի-

րեն . “ Լյս բանիս մէջ աղէկ իրաւունք ունի , — Սակայն Պուալոյի պէս ալ դժուարաւ կը գտնուէր ուրիշ մը , որ համարձակախօսութիւններուն մէջ ըսած սաստիկ բաները իրեն պէս ճարտարութեամբ կարենար ետքը թելել և ցընել ու գոցել և դիմացինին սիրտը չհասիլ :

Երգիծաբանութիւններէն ետքը Պուալոյ շինեց քերթողական թղթեր , որ այսօրուան օրս անոնցմէ աւելի վեր կը սեպուին . ասոնց մէջ իր ոճը աւելի բընականութիւնի , բացատրութիւնները աւելի ազդու ու աւելի զօրաւոր են , և իմաստներն ալ աւելի կապակցութիւն ունին իրարու հետ : Լյս երկու տեւակ քերթութեանց մէջ յաջողելով ուզեց բանաստեղծութեան պատգամաւոր ու կանոնադիր ալ ըլլալ , և գրեց Արտիստ Բերթիոյան ըսուած վարդապետական բանաստեղծութիւնը , որ շատ գովուած է . ասոր մէջ կիրթ ախորժակ ու աղէկ դատմունք կը ցուցնէ , և ամէն տեսակ քերթութեան վերայ ճիշդ , ուղիղ ու զարգարուն կերպով կը խօսի և ամենեւին չձանձրացընէր ընթերցողը , թէպէտ և տեղ տեղ բանաստեղծին ազատութիւնը շատ կը կապէ ու անոր դիմացի մեծ ասպարէզը կը նեղցընէ . այս քերթութեամբ Վաղղիոյ մէջ շատ տարածուեցաւ , ու իրեն տուած կանոնները ի գործ կը դրուէին : Եւ այն ատենները գրեց նաև Գրաւ Ըսուած դիւցազնակատակերգակ բանաստեղծութիւնը , որուն մէջ զուարճալի , աշխոյժ ու հնարիչ հանձար մը կը փայլեցընէ , և ասիկայ ինչուան հիմա երևելի քերթութեամբ սեպուած է :

Ինչի Պուալոյ ուրիշ գրուածքներ ալ . ինչպէս վերտառութիւններ , զանազան պզտի քերթութիւններ , և արձակաբան մատենագրութիւններ . նոյն պէս Լոնկինոս աղեքսանդրացի հռետորին Ճառ յաղագս Վեթի ըսուած գրուածքը թարգմանեց ու անոր վրայ քննաբանական մտածութիւններ ալ ըրաւ . բայց ասոնք ամէնը իրեն երկրորդական գրուածքները կը սեպուին :

Պուալոյ 1669 տարւոյն առաջին անգամ արքունիք ներկայացաւ . ու թը տարի ետքը՝ 1677ին Լուդովիկոս Ժ Գ զինքը Սասինի հետ միատեղ Վաղղիոյ պատմագիր ըրաւ , և երբեմն Պուալոյ ու Սասին թագաւորին ընկերած՝ պատերազմի դաշտը կ'երթային . բայց չիտական ըսելով՝ երկուքն ալ պատմութիւն գրելու յարմարութիւն չունէին , անոր համար ալ լաւ կերպով չկրցան պաշտօնին ի գործ դնել :

Թէպէտ և այսչափ զրաւորական արդիւնքներով անուն հանած էր Պուալոյ ու իրեն փառաց վերջի աստիճանը հասած , սակայն դեռ Վաղղիոյ Ղեմարանին անդամ չէր . ասոր պատճառը այն էր , որ Պուալոյ իրեն գրուածքներուն մէջ Ղեմարանին անդամներէն ոմանք կծեր էր : Բառասուներութը տարեկան էր՝ երբոր օր մը Լուդովիկոս Ժ Գ ըսաւ իրեն . “ Լուզեմոր դուն ալ Ղեմարանէն ըլլաս ” . քիչ ժամանակ վրան անցնելէն ետքը՝ Վոլպերի տեղը անցնելու առաջարկեցին զՊուալոյ , բայց Լաֆոնդէն երևելի առակախօսը իրմէն աւելի վեր սեպուեցաւ : Լուդովիկոս Ժ Գ տեսնելով որ իրեն դիտաւորութե դէմ ընտրութիւն ըրին , վեց ամիս ետքը Լաֆոնդէնի ընտրութեանը հաւանութիւն տուաւ՝ երբոր Պուալոյ ուրիշի մը տեղ Ղեմարանը մտնելու ընտրուեցաւ : Պուալոյի առաջին մուտքը 1685 տարւոյն յուլիսի 1ին եղաւ . անկէց ետքը Ղեմարանին այն գումարմունքներուն միայն կ'երթար , որոնց մէջ որ առաջարկուած նիւթի մը դէմ կ'ուզէր խօսիլ կամ նոր անդամի մը ընտրութիւնն արգիլել : Երձանագրութեանց Ղեմարանն ալ 1694ին Պուալոն իրեն անդամ ընտրեց . և ինքն ալ շատ եռանդով ու ընդհանրապէս անընդհատ ասոր գումարմունքներուն կ'երթար :

Պուալոյ 1687ին սկսեալ () դէպք գեղը , որ Բարիզէն քիչ հեռու է , պըգտիկ տուն մը գնեց , և հոն կը բնակէր : () դէպքի մէջ տկարութիւնները սկսան ծանրանալ վրան , ձայնը մարեցաւ ու ականջն ալ խցաւ , որով անկէց ետքը ալ

աշխարհքն ու արքունիքը իրեն համար չէին . և այս ծերութեան ատենները ինչուան իր մահը շատ խեղճ կեանք անցուց , որ չենք ուզեր նկարագրել : Ս երջապէս կուրծքի հիւանդութիւն 1711 տարւոյն մարտի 13^{ին} կնքեց իրեն կեանքը 74 տարեկան : Յուզարկաւորութիւն շատ փառաւոր եղաւ , ինչպէս կը պատմէ Ս ուղովիկոս Սասին . իսկ մարմինը Սարիզ եկեղեցւոյ մէջ այն տեղւոյն տակը հանգուցին , որուն վրայ որ իրեն երգած գրակալը դրուած էր : Սայց ինչպէս յայտնի է ամենուն՝ Վաղղիոյ Յեղափոխութեան ատեն խռովարարները մեռելոց ոսկրներուն ալ չխնայեցին . բարեբաղդաբար այն մրրիկը անցնելէն ետքը՝ 1819 տարւոյն յուլիսի 14^{ին} փառաւոր հանդիսով փոխադրուեցաւ Պուալոյ մարմինը Սարիզու Սէն-Վերմէն-տէ-Սրէ ըսուած ժողովրդապետական եկեղեցին :

Սղիղ զգացմունք ունէր Պուալոյ և արդարակորով մարդ էր . իրաւ ծաղր կ'ընէր ու վար կը զարնէր պախարակելի բանաստեղծներու գրուածքները , բայց անձնական կամ բարուց նախատինք մէկտեղ չէր խառնէր . և երբեմն ալ որ անիրաւաբար խօսած է՝ պարզ իրեն ըմբռնման սխալ կերպէն է . թող որ իր ամենէն աւելի սաստիկ պախարակած բանաստեղծներուն մէջի գտնուած գեղեցկութիւններն ալ աննախանձ սրտով ամենուն կը գովէր : Սր թնամիքը Պուալոյ իրենց գրուածքներովը ատելի կը ցուցնէին . իսկ ինքը ամենեւին անոնց պատասխան չէր տար ու հանդարտ սրտով ուրախ կը կենար , և փոխարէն՝ անոնցմէ շատին պէտք եղած տեղը պաշտպանութիւն կ'ընէր , կամ բարեկամաբար կը վարուէր , և քանի՜ն եղած է որ առատ ողորմութիւններով պիտոյքնին լեցուցեր է : Ինքը երբ որ հնոց վրայ նախատինք մը ըլլար՝ անոր չէր համբերեր . ամենայն ոգւով կը պաշտպանէր զանոնք , մանաւանդ հոմերոսն ու Ս իրգիլիոսը : Հաստատուն բարեպաշտութիւն ունէր , ու իր հոգեւորական պարտքերէն ամենեւին չէր

պակսեր . կենաց վերջերը կը յանդիմանէր ինքըզինքը թէ ինչպէս սաստիկ կը հոգայ իր երկասիրութեանցը վերջին տպագրութիւնն ընելու , փոխանակ զի Ստուծոյ տալու համարին վրայ միայն պէտք էր մտածեր . և մահուանն ատենը՝ գրեթէ իր ամէն ստացուածքները աղքատաց թողուց : Սր բարեկամ Սաղրիւ փաստաբանը աղքատութեան մէջ ըլլալով՝ ուզեց իր գրատունը ծախել . Պուալոյ գնեց զանիկայ ու ամենայն սիրով յանձն առաւ որ Սաղրիւ ինչուան մահ վայելէ գրքերը : Սեց որ մեծին Վոռնէյլի թոշակ տալը դադրեցուցեր են . ելաւ մէկէն Ս երսայլ թագաւորին գնաց , ու առաջարկեց որ ինքը յօժարութեամբ իրեն թոշակը կը մատուցանէ այնպիսի երեւելի մարդու մը . թագաւորը ասոր վրայ 200 ոսկի խաւրեց Վոռնէյլի , որ աղքատութենէ զատ՝ ծերութեան հասակին ու հիւանդութեան վշտերովը կը տառապէր : Ինչպէս մը Ս ուղովիկոս ժԴ հարցուց իրեն թէ « Սմ թագաւորութեանս ատենին մեծագոյն պարծանք ընող գրաւոր հանձարը ո՞րն է » . Պուալոյ մէկէն « Տէր իմ , Սղիւն է » , ըսաւ . այսպէս ազնիւ սիրտ ունէր :

Սակ իրեն բանաստեղծական հանձարոյն գալով՝ ինչուան հիմա ըսածներնէս բաւականապէս կ'իմացուի որ Պուալոյ փափուկ ու փայլուն երեւակայութեամբ բանաստեղծ չէր , ու բնութեան տեսարաններուն կամ մարդկային ազնուականներէն զգացմունքներուն գեղեցկութիւնները երգելու համար ստեղծուած չէր , և հետեւաբար ասոնց վերաբերեալ բազմաթիւ ուրիշ կատարելութիւններէն ալ զուրկ էր . ասանկով ըստ ինքեան առաջին կարգի բանաստեղծ չկրնար ըսուիլ , թէպէտ և ոմանք անանկ կը սեպեն : Սակայն դարձեալ մեծ են իր բանաստեղծական յատկութիւնները , զորոնք վերը յիշատակեցինք . և նոյնպէս շատ դժուարին էր իր վրան առած պաշտօնը , որ հասարակաց մտքէն կ'ուզէր հանել տալ այն մատենագիրները , որոնց ոտանաւորները

ամենքը բերնուց գիտէին և որոնք գէրազանց բանաստեղծներ սեպուած էին . և ինքը յաջողեցաւ իրեն ջանքին մէջ , որով իր վար զարկած բանաստեղծները ինչուան հիմա մոռացութեան մէջ ինկած են :

ՄԱՆՐԱՎԵՊ

Գաղէն առելի խորամանկ գող մը :

Վանի մը օր առաջ՝ Սէնէտիկի մէջ Նենովայի խմորեղէն ծախողի խանութի մը մօտ՝ երկու օտարականք իրարու հանդիպեցան , և ո՛հ ո՛հ կանչելով զարմացմամբ՝ նախ սրտանց մը մէկգմէկ բարեցին ու պազտուեցան , ետքը անոնցմէ մէկը ըսաւ մէկալին . “ Բարեկամ , դու խօսքիդ վրայ չկեցար . ես քանի՞ օր քեզի սպասեցի Բասուա , ինչպէս որ ինծի խոստացած էիր , և դուն չեկար : Ի՞նչ է ասոր պատճառը , ” — “ Օ բաղմունքներս , պատասխանեց միւսը . այն չափ գործքեր վրաս եկան , որ քիչ մնաց կը խղդուէի . ուրիշ բաներէ զատ՝ տունս ալ փոխեցի . աղէկ գիտես թէ ինչ ձանձրալի բան է կարասեաց փոխադրութիւնը , ” — “ Ո՛ր կը բնակիս հիմա , հարցուց միւսը . կ’ուզեմ մէյ մը շնորհաւորութեան գալ քեզի ու կնկանդ , ” — “ Ես կը բնակիմ , ըսաւ , այս ինչ տեղս , ” . և սկսաւ մէկիկ մէկիկ գծադրել փողոյներուն պտոյտները , տունը , դուռը , և ինչուան դրազարկին ձեւը , ինչպէս թէ աշխարհացոյց մը շինէր : — “ Ս’նաս բարով , կ’ըսէ մէկսլը , բայց գիտնաս որ մատս կապեր եմ , Բասուա չգալդ չեմ մոռնար , ” — “ Հաւտա երդմունքիս , պատասխանեց տնուորը , անանկ հաստատ միտք ունէի գալու , որ յիսուն ծեփփն ալ տուի նոր հագուստ մը շինեցի , և դեռ վրաս առած չեմ . աղէկ որ միտքս ձգեցիր ասիկայ , որովհետեւ պէտք է որ երկու ժամէն դերձակին խրկեմ թեւերը կարճեցնել տալու համար , որ քիչ մը երկնկէկ են , ” :

Երկու բարեկամները հրաժարեցան մէկմէկէ՝ նորէն իրարու հետ պազտուելով . նոր հագուստին տէրը մտաւ խմորավաճառին խանութը . մէկալն ալ ուրիշ ճամբէ իր բանը գնաց :

Եւս բոլոր խօսակցութիւնը կը լսէր անծանօթ խորամանկ մը , որ աղէկ սուր ականջ ունէր . մանաւանդ տանը և դրազարկին նշանները միտքը պահած ըլլալով՝ երբոր նոր հագուստին անունը լսեց , Ձեռքէ չխախցնենք , ըսաւ , այս բաղդը . սնոր համար այնպիսի տեղ մը պահուրտեցաւ , ուսկից կրնար լսել ու չտեսնուիլ : Ս’էյ մ’ալ պարոնը խմորավաճառին խանութը կը մտնէ ու կ’ըսէ խանութպանին . “ Պզտի կողովով մը պատրաստէ ինծի համար այն խմորեղէնէն , ուսկից քանի մը օր առաջ քեզմէ առի . բայց նայէ որ տասնըհինգ կամ տասնըվեց լիպրայէն աւելի չըլլայ , վասն զի չեմ ուզեր որ շատը մէկէն առնելով՝ գէշնան . քիչ ատենէն կը խրկեմ մէկը որ ստակը վճարէ ու առնու զայն . մնաս բարով , ” : Վստան վայրկեան չանցաւ՝ ահա երեցաւ խաբէբայն որ ահանջ կը դնէր , ու հարցուց խանութպանին . “ Տիրօջ համար տասնըվեց լիպրա խմորեղէնը պատրաստ է , ” . գըրպանէն ալ քսակ մը դուրս հանեց : — “ Հրամներ ես , ըսաւ խանութպանը . այս է կողովը , ” : Խորամանկը գինը իմանալով՝ վճարեց , առաւ կողովը գնաց պարոնին տունը , դուռը զարկաւ : — “ Ո՛վ է , ” — “ Տանտէրը խմորեղէն խաւրեց , ” : Երբ բան մը գայ՝ ամէն դուռ կը բացուի . բացուեցաւ այս դուռս ալ . խորամանկը վեր ելլելուն պէս՝ դիմացը կ’ելլէ տանտիկինը , և աղախին մը՝ որ աղուէսի մը պէս վարպետ և դերասանի մը պէս եփուն խորամանկ էր : Վողը ըսաւ կնկան . “ Հրամանքիդ էրիկը խաւրեց այս խմորեղէնները և ըսաւ որ տաս ինծի իր նոր հագուստը , որովհետեւ դերձակը շուտով պիտի յարմարցնէ , ” : “ Ո՛ր է իմ էրիկս , ” , պատասխանեց տիկինը : “ Իմ խանութս է ու ինծի կը սպասէ , ” — Տիկինը տալակուսեր էր իր ընեղքին վրայ . բայց